

CONCEPT dinsdag 6 oktober 2020 6 oktober 2020

Tuinbouw: Het vitale economisch cluster van gezondheid en welzijn ook wel een multinational van MKB bedrijven

De markt voor versproducten zoals het groente- en fruitschap en het boeket, lijkt een eenheid in de markt maar dat zit een nauw verweven cluster van MKB bedrijven achter, elk met een eigen soms vergaande specialisatie. De onderlinge afhankelijkheid is groot en de afzetmarkten zijn gebouwd op de onderlinge samenhang. De risico's doen zich op allerlei manieren voor afhankelijk waar het bedrijf in de keten opereert. Een kapitaalsintensieve teelt kan alleen met grote schade worden gestopt en produceert weer laat, een aanvoer- of voorraadrisico kan van de ene op de andere dag tot niet verwachte omzetverliezen lijden, gaten in assortiment leiden tot annuleringen.

De huidige regelingen voor werktijdverkorting (NOW) en overbruggingskredieten (BMKB) dragen onvoldoende bij om de continuïteit van de tuinbouw te garanderen. Blijft het bij deze regeling dan zullen een groot aantal productiebedrijven in de problemen komen, zullen handelspartijen risicomijdend worden met verlies aan afzetmarkten en discontinuïteit in voedselvoorziening van verse producten. Nadrukkelijk wordt hier gesteld dat de samenhang in de keten moeten blijven gegarandeerd want zonder afzet is er geen basis voor het opzetten van (nieuwe) productie en zonder productie valt de afzet weg. Ketenpartners werken in een gedeeld risicomodel. Hier liggen een aantal bijzondere oorzaken aan ten grondslag:

1. Tuinbouwproducten zijn vers, veelal seizoensgebonden en door hun bederfelijkheid maar een korte periode dat ze vermarktbaar zijn tegen een goede prijs. Deze markt in verse producten werkt, met een geoptimaliseerd koel- en bewaarinfrastructuur, just-in-time, met voorraadrisico's teruggelegd in de keten en met daghandel. Op deze wijze is verspilling tot een minimum teruggebracht.
2. De productie moet worden opgezet over langere periode zonder uitzicht op afzet. Hierdoor zijn er veel aanloopkosten verbonden aan het te verkopen product. Een fabriek kan worden stilgezet maar een teelt kan dat niet, beëindigen teelt betekent lange tijd een gat in producten én aanvoer,;
3. De personeelskosten van productie zijn, weliswaar per product wat verschillend, vaak een beperkt deel van de totale kosten in sommige gevallen niet meer dan 30% van de omzet. Een regeling op basis vergoeding van loonkosten alleen is volstrekt onvoldoende;
4. Verkoopcontracten tijdens de teeltfase vormen een belangrijke ruggengraat van de keten. Deze contracten betekenen zekerheid van afzet voor de teler en beschikbaarheid van product voor het handelshuis. De handelsschakel heeft dan het financieel risico overgenomen. Voor aanvoer uit het buitenland is veelvuldig voorfinanciering in het geding. Indien een van de partners risicomijdend gedrag vertoont leidt dit tot langdurige schade aan de continuïteit;
5. Handelshuizen moeten een minimaal beschikbare voorraad en zekerheid van aanvoer aanhouden om hun positie in de markt te behouden. De voorraad- en aanvoerrisico's overstijgen in veel gevallen de personeelskosten.
6. In de voedselvoorziening binnen de EU speelt de aanvoer via Nederland een grote rol. Ook in de producerende landen ontstaan momenteel problemen. Importeurs moeten ruim van te voren posities innemen om de aanvoer te garanderen in concurrerende en in snel in kosten stijgende markt. Risicomijdend gedrag leidt hier tot gaten in de voedselketen;
7. De sector werkt met grote volumes en kleine marges en met teeltsystemen die veelal kapitaalsintensief zijn. Door de beperkte houdbaarheid van het product waardoor eigendomsvoorbehoud niet werkt, spelen kredietverzekeraars een essentiële rol.
8. Door de corona-problematiek is er over een lange periode onzekerheid over de afzet. Dit kan door structurele effecten zoals wegvallen van het out-of-home kanaal door verplichtte sluiting van de horeca, wegvallen van verkooppunten (tuincentra, bloemisten, ambulante handel, etc.), het verdwijnen transportcapaciteit (grensproblemen, wegvallen luchtvracht, beperkte beschikbaarheid koelcontainers, quarantaineperiodes), beschikbaarheid personeel tijdens de oogst en verwerking, plotselinge vraaguitval bij de consument, etc. Deze problemen kunnen zich in de komende zes maanden zich in aard en omvang op allerlei manier voordoen.

9. De neveneffecten op kennisintensieve sectoren als veredeling en tuinbouwtechniek zijn niet in kaart te brengen.

Noodzaak en opzet van ketenfonds Tuinbouw

Om de continuïteit van de Nederlandse tuinbouwcluster te garanderen is er een tegemoetkoming nodig aanvullend op de vergoeding loonkosten die gebaseerd wordt op de maandelijks gerealiseerde brutomarge.

De meeste bedrijven kunnen qua liquiditeit niet uit de voeten met regeling NOW. Dit zou een groot beslag leggen op de behoefte aan leningen die het bedrijf voor de toekomst ernstig zouden verzwakken.

Een ketenfonds Tuinbouw zou ten doel hebben de liquiditeit de productie en de aan en afvoer zeker te stellen. Dit is nodig de continuïteit en verdien capaciteit van het cluster te behouden en aanvoorzekerheid van verse voeding te garanderen. De volgende elementen (ruwe opzet) zijn van belang (overheidsgaranties en schadevergoeding).

- Aanvullende schadevergoeding voor uitvallen dan wel in stand houden van teelt/productie;
- Schaderegeling voor uit markt genomen producten (teelt en handel) met aanvullende kosten;
- Garantierегeling kredietverzekeringen (limieten verruimen, kosten verzekering drukken);
- Verzekering voor aanvoerfinanciering;
- Belangrijk is dat de NOW regeling kan reageren op (tijdelijke) ontwikkelingen in de markt en het beschikbaar houden van een uitzendkrachtenpool.